teže in drugih posebnosti, ki se vsaka dva meseca izpolnjuje, ker je vsak otrok v teku dveh mesecv enkrat preiskan. To je velike važnosti radi tega, ker predlaga koncem šolskega leta zdravnik vse tiste otroke, ki se niso dovolj razvili v minolem šolskem letu, da se jih pošlje za časa počitnic na deželo v počitniške kolonije. Mnogo takih kolonij vzdržujejo poleg Rdečega križa mestne občine, Sokolstvo in razna druga dobrodelna društva.

Oglejmo si tako počitniško kolonijo, ki jo vzdržuje Rdeči križ v Sternberku severno od Prage. Ta diven kraj leži blizu mesteca Smečna sredi smrekovih gozdov in ribnikov. V vili Bellevue je nastanjenih 50 deklic v starosti od 6—14 let. Kolonijo vodijo 2 učiteljici, 1 otroška vrtnarica in 1 sestra bolničarka. Vse je v vzornem redu. Postelje, pohištvo, vse je snežnobelo. Urnik, ki visi na steni, nam kaže sledečo razporedbo:

Od 7.—8. umivanje in oblačenje.
Od 8.— 8.½ zajtrk.
Od 8½— 9½ telovadba.
Od 9½—11. igre, petje, kopanje.
Od 11.—12. sprehodi po gozdu in polju.
Od 12.—12½ umivanje, čiščenje rok.
Od 12½—1. obed.
Od 1.—1¼ umivanje zob.
Od 1¼—3. počitek v senci.
Od 3.—4. čitanje, ročno delo.
Od 4.—4½ južina.
Od 4½—6. v gozdu.
Od 6.—6½ umivanje.
Od 6½—7. večerja.
Od 7½—8¼ prosto.
Od 6.—7¼ umivanje zob.
Od 8½—9. pripravljanje k počitku.
Od 9.—7. spanje.

Ura je 11. Otrok ni doma. Poiščimo jih na izprehodu. Za vilo je temen smrekov gozd, od tam prihaja otroško petje. Ko se nekoliko približamo, čujemo še besede: »Za tatička Masaryka život dam.« Seveda nam otroci zapojejo radi celo pesmico sledeče vsebine: Tam za Bratislavo je mnogo neprijateljev, a mi se jih ne bojimo, ker za domovino in za tatička Masaryka radi život damo. Da, tam za Bratislavo je mnogo neprijateljev Nemcev in Madžarov, a bratom Čehom se jih ni treba bati, ker vsa društva tekmujejo takorekoč med seboj, da si vzgoje telesno in duševno zdrav naraščaj in ker tudi priprosti Čeh pravilno umeva narodno misel ter se zaveda, da nima do svoje rodne grude samo pravic ampak tudi dolžnosti. Blesteč dokaz te trditve so, kakor nam pripoveduje gdč. Přibikova, voditeljica počitniške kolonije v Sternberku, učiteljice v Plznu, ki so mnogo zimo same prirejale stalne marijonetne predstave. Same so igrale, same izdelovale lutke, same vodile vso režijo in ves aranžma prireditev. To jim je prineslo toliko čistega dobička, da so poslale za počitnice v juliju 60 dečkov, v avgustu 60 deklic v ferijalno kolonijo blizu Plzna.

Toda vrnimo se v Prago in ustavimo se na Letni v VII. okraju, kjer je bil zadnji vsesokolski zlet. Tik sokolskega telovadišča je cel kompleks lično izdelanih barak, to je dijaška kolonija. Začel: so jo graditi l. 1920. Načrt je izdelal profesor politehnike, barake so napravili študentje sami, večinoma tehniki. Študentke so jih poslikale v notranjosti z narodnimi motivi. Vse je tako lično in uzorno, da nimaš niti najmanjšega občuta, da si v baraki. Razsvetljava je električna, kurjava centralna. Sedaj je že toliko barak, da je prostora za 1000 dijakov.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Све сами Светислави.

И Срби Банаћани до Светскога Рата били су под Мађарима, који су живо радили на томе, да насилном мађаризацијом немађарских народности повећају своју націју. Средства за то нису бирали. Преко школа, цркава, судова, општина и других установа они су тај паклени план успешно изводили. Језик, веру и обичаје своје сваком су натурали. За себе су, тако рећи, задржали готово сва права, а на поданике своје пренели само дужности. Нико од других народности није могао доћи на који виђенији положај у држави, ако није био прирођени Мађар. Чак и имена деце су помађаривали, а и не поминьем вештачко стварање некаквих »православних Мађара«!

Али, нико не воли да служи туђина. Мало коме се допада туђ језик, туђа вера, туђи обичаји. Свак тежи слободи, свак иде за слободом, свак се бори за слободу. Ако ју не може извојевати у својој рођеној земљи бежи у другу, туђу, где има за све грађане подједнако. Не могући да поднесе притисак шовинистичких Мађара и наши су Банаћани остављали своја огњишта, па се селили у друге земље — понајвише у Америку и Србију. То су чинили и војници Банаћани кад су хтели да се отресу мађарске стеге и очувају свој национални понос.

Да испричам један случај таквог бегства из мађарске војске.

Четири Србина Банаћанина служили су стални кадар у Мађарској. Да би се ослободили тираније мађарских старешина и сталног исмејавања српскога имена — договоре се сви четворица да утекну из војске и пребегну у Србију. Што науме и учине. Кријући се дођу до Дунава и једне мрачне ноћи неопажено чамцем пређу на српску обалу. Наши их финанси примете, похввтају и спроведу полизавецији, да их саслуша. Тамо, у кнгеларији, сви стану у једну врсту.

— Како се ти зовеш? — упита шеф првога.

— Ја се, господине, зовем Светислав — одговори први бегунац.

— А ти, како је теби име? — обрати се шеф полиције другом.

— И мени је име Светислав — рече други.

— А теби? — окрете се шеф трећем.

— И мени је име Светислав — каза трећи бегунац.

— А ти, како се ти зовеш? — упита шеф последњега.

— И ја се зовем Светислав — одговори он.

— Чудновато: све сами Светислави! Откуда је то? — упита шеф првога бегунца.

— Свако српско име — рече он — Мађари још при крштењу помађаре. Ако кум да детету име Јован, они га у књигу заведу под именом Јошка; ако једететр име Александар, они запишу Шандор; ако се дете зове Стеван, они бележе Иштван; ако је детету име Светислав не могу никако да помађаре, већ морају и они да пишу Светислав. Отуда смо ми све сами Светислави.

Љуб. Н. Вукашиновић.
учитељ у Смедереву.

Iv. D.:

Študij psihopatične dece, ureditev šolstva in zavodov za njo.

(S posebnim ozirom na dr. Goršičevo knjigo »Soc. zaščita dece in mladine.)

Dr. Goršičevo knjigo »Socijalna zaščita dece in mladine«, ki je lani izšla, lahko smatramo kot nekako oficijozno izdajo oddelka za socialno politiko pokrajinske uprave — na polju socialne zaščite dece. Zato lahko upoštevamo to delo kot nekake smernice ali delovni program oblastne uprave za zaščito dece. Ker je delo pomožnega šolstva gotovo tudi v zvezi s splošno zaščito dece in mladine, se upravičeno dotiče dr. Goršič tudi tega šolstva in zavodov v svoji knjigi. Nas zanima v prvi vrsti stališče, ki ga zavzema dr. Goršič k temu vprašanju.

Stališče in naziranje do tega šolstva je podal dr. Goršič v oddelku, kjer govori o zaščiti moralno zanemarjene dece. Tam že povdarja razliko med moralno pokvarjeno in duševno abnormalno deco in pravi sledeče:

»Izkušnja uči, da je psihična osnova često poglavitni vzrok otrokovega zanemarjenja. Kaj radi se zanemarjajo duševno zaostali, božjastni in duševno bolehni otroci.

Zato je razločevati: 1. moralno pokvarjeno mladino, ki jo je pohujšala pomanjkljiva ali slaba vzgoja, včasih tudi slaba družba;

2. duševno zaostalo deco z etičnimi napakami;

3. psihopatično ali duševno bolehno mladino, pri kateri opažaš posamezne nenormalne pojave (brzo meno občutka, šibko voljo nepremagljive razvneme itd.)

Moderna zdravstvena pedagogika je tista veda, ki se bavi z raziskovanjem in ugotavljanjem duševnega stanja mladine. Nekdanji hišni zdravnik največjega avstrijskega vzgajališča v Eggenburgu, sedaj voditelj zdravstvenopedagoškega oddelka na otroški kliniki dunajskega vseučilišča, dr. Ervin Lazar trdi, da je zdravstvena pedagogika podlaga vsej zaščitni vzgoji. Zdravstveni pedagog je tisti, ki zna nauke zdravstvene pedagogike prav uporabljati. Nikakor ni bistvo, da je zdravnik. Zdravnik in nezdravnik se bosta ločila tako, da se bo zdravnik bolj natančno lotil diagnoze, učitelj in vzgojitelj pa terapije, t. j. bistvene zdravstvene vzgoje. Pri zaščitni vzgoji ima prvo besedo zdravstveni pedagog. — Temeljni pojmi te vede bi se morali učiti na učiteljiščih, da bi učiteljstvo znalo prav postopati s tako mladino. — Kot veda pa se bo morala predavati zdravstvena pedagogika na našem vseučilišču. V zvezi s to panogo bi se moral uvesti institut ali opazovališče, kjer bi se zdravstveni pedagogi in zdravniki — specijalisti s pomočjo 4—6 tedenskega opazovanja bavili z opazovanjem in opredeljevanjem duševnega stanja imbecilne in psihopatične dece, o kateri doslej zgolj sodišča sklepajo, spada li v zaščitno vzgojo ali ne. Moderna zahteva je, da izvedenci odločijo, spada li otrok v bolniški zavod ali v zaščitno vzgojo.«

S citatom predstoječih vrstic sem hotel pokazati, da se pomen posebnega vprašanja zdravstvene pedagogike uvideva in priznava tudi s strani upravnih organov, ki vodijo danes našo organizacijo socialne zaščite dece. Priznava se upravičenost, da je zdravstveni pedagog. Uvideva se nujnost, da se že na učiteljiščih seznani učiteljstvo s temeljnimi pojmi, kako postopati s tako mladino; enako se priznava upravičenost gojenja zdravstvene pedagogike kot vede na vseučilišču, v zvezi s preizkuševališčem.

Približujemo se zahtevi, da se imajo izvedenci baviti z vprašanjem, in odločati, spada li te vrste otrok v bolniški zavod ali v zaščitno vzgojo, — pri nas imamo v to svrho priznano sprejemno komisijo.

Da se dr. Goršič peča samo z vprašanjem vzgoje te mladine, se mi zdi popolnoma razumljivo in sicer iz večih razlogov.

Vprašanja izobrazbe v splošnem ne smatra za svoje področje, ker tudi ne spada v delokrog zaščitnega dela mladine, in drugič ga ne omenja, ker ravno v pomožnem šolstvu prevladuje vedno in povsod v prvi vrsti vzgojni moment. To imamo povsod povdarjeno v predpisih in v učnih načrtih za te šole. Opravičeno se prepušča vprašanje izobrazbe, torej šolstva, te dece v polnem obsegu šolski upravi.

Dr. Goršič navaja glede šolstva duševno abnormalne dece, da je na Norveškem 4978 duševno zaostalih in je šolski poset vse abnormalne dece po zakonih iz l. 1881. in 1915. obvezen; nadalje: da ima Kristjanija za manjnadarjene, a vzgoje sposobne otroke dve šoli, druga mesta pa imajo le posamezne razrede. S to potezo je dr. Goršič pokazal tudi potrebo izobrazbe, t. j. šolstva za manjnadarjeno deco in opozarja, da naj se malo ozremo na razvoj v drugih državah v tem oziru.

Pri nas predvideva definitivno ureditev pomožnega šolstva načrt novega šolskega zakona s sledečimi določbami, ki urejajo izobrazbo duševno zaostale dece:

Člen 12. se glasi: »V šole za nenormalno deco pohaja ona deca, za katero se zdravniško dokaže, da je nesposobna za osnovno šolo (slepa, gluhonema, duševno nerazvita, itd.)

Obveznost pouka za to deco se giblje v mejah možnosti.

Trajanje pouka v teh šolah se uredi s posebnimi pravili, ki jih predpiše minister prosvete, po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta.«

Člen 13. pa pravi: »Šole za nenormalno in nerazvito deco se otvarjajo na državne stroške v poedinih oblastih ali v izrazitih klimatičnih krajih, ki jih označi ministrstvo zdravja.

Te šole so internatsko urejene.«

Poleg tega ima načrt novega šolskega zakona tudi še določbo, ki se tiče učiteljstva na teh šolah. To vsebuje člen 110, ki se med drugim glasi sledeče:

»Učitelji v šolah za nenormalno in nerazvito deco, ki imajo poleg redne izobrazbe še posebno strokovno izobrazbo, prejemajo poleg redne plače še letni dodatek 1200 Din.«

S temi členi je položen prvi pravni temelj za pravno, oziroma zakonito ureditev šolstva za vse vrste abnormalno deco; podan je pa tudi nekak temeljni princip za ureditev materijalnega stanja učiteljstva s strokovnim izpitom na teh šolah.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

ERNEST TIRAN:

O vzgoji značaja.

I.

Doba, ki jo doživljamo, je kriza, kakor ni taka še nikdar potresla človeštva. Ne samo, da so se v prah in nič zrušila stoinstoletna carstva, da so se razmajali temelji in osnove vsega našega političnega in gospodarskega bitja in žitja, da so se premaknila vsa pota in cilji, ki smo bili doslej hodili za njimi — vse to se nam bo zdelo majhno in vkljub vsem svojim nepreglednim posledicam mani važno v primeri z revolucijo, ki jo je doživel duhovni človek... In ki je zarezala vanj brazde tako globoke in usodepolne, da je človek, ki si je iz tega vesoljnega potopa rešil košček zelene vere v Resnico in Pravico, in jo stiska k srcu in mu je njegovo vse in edino, da se ta človek zgrozi in obstane in se vpraša s klapcem Jerneiem: »Razsodite... Ali je pravica a'i je ni, — ali je Bog ali ni Boga!« — Še v svojem poslednjem in edinem, kar mu je ostalo, je človek omajan. In ko se zvija svet v svoji bolečini, ko odmeva ene same besede: Reparacija! Obnova!, tedaj on ve, da gospodje pri zelenih konferenčnih mizah v Parizu in Lozani in Londonu in Rimu zdrave, skušajo zdraviti (če res?!) posledico, nočejo pa videti vzroka... Tedaj on ve, da ne bo obnove ne iz Pariza ne iz Lozane, dokler ne bo obnove iz človeka samega. On pa je s svojo slutnio Resnice in Pravice, ki jo stiska k srcu, ves majhen in beden in — smešen fantast...

Veliki petek je naša doba. Smo že prekoračili vrhunec? Ga sploh še nismo dosegli? Pride velika nedelja, pride vstajenje sploh še kdaj? Preveč na široko in visoko še bohoti danes povodna psihoza, da bi mogli premeriti, kdaj bo konec njene strupene rasti... »To niso ljudje,« pravi znani angleški pisatelj Emerson, »temveč samo še žive lakoti in želji, utelešene blodne sanje, strasti... Te so dosegli svoje drobne cilje, jih menda drži skup samo še apno v njihovih kosteh... Ne verjamemo ne v duhovni, ne v etični vsemir: verjamejo samo še v kemijo, v led in pijačo, v bogastvo, v mehaniko, v turbino in v videz, v drugega nič...«

Pisal pa je Emerson te besede že davno pred vojsko.

In danes je v nas neomejeno kraljestvo briljantov in zlatih verižic in superlativov, kraljestvo izžetih lic in modernih kravat in blazirane geste, kraljestvo shimmy-čevljev in bahave praznote in fusbalrekordev in idiotov. Človeštvo se utaplja in propada v materijalizmu v hlastanju po enodnevnem efektu, po ožemanju trenutka.

Prevrednotenje vseh vrednot... »Moderni smo,« mi piše nekdo, »ne rabimo ničesar, ne priznavamo ničesar kot sebe. Kako je prasketala vaša častitljiva etika v naših ogniih! Ti je žal za njo? Prišel je tudi za tebe čas preizkušnje: ali si naš ali pa te zdrobimo...« Tako me je pred nedavnim pisal človek, ki mi je bil petnaist let prijatelj...

Prevrednotenje vseh vrednot...

Samo — ni prišlo še nikomur na misel, da bi mogel biti ta Nietschejev in njihov klic po brezobzirni sili, po brutalnem uveljavljanju svojega lastnega jaza — klic hrepenenja po onem, česa ravno v njih — ni?! Kako bi bil širok in silen in velik človek propovednik svojega ozkega jaza?! Tak človek se razliva preko vse svoje okolice, daje, daje... In jo prepaja s samim seboj in reže vanjo svojo sled kakor veslo v vodo... Samo majhen človek je uklenjen sam vase.. »Človeka in pol vas učim..« Kako samozavestno se glase te besede. — In vendar se spomnim ob njih otroka, ki ga je v temi strah, in si glasno žvižga... Kaj se vam ne zdi, da smo tudi mi taki otroci, ki nas je strah, ker slutimo, kako smo slabi in bedni, pa si zato žvižgamo sami sebi na ušesa pesem glasno o Moči in Sili in Gospodstvu?!

Dokler bo človeku edini tempel njegov Jaz, toliko časa ne bo ozdravel, toliko časa ne bo vstajenja. Kdaj? Ko doraste včerajšnji rod? Ta je srkal sam zastrupljeni zrak o njem še spomina ne bo več na svete naloge njegove... Treba je namreč da premaga človek instinkt v sebi ne zaradi instinkta ampak zaradi človeka... Da se zavemo, da smo — in da za večne čase ostanemo — člani neke zajednice, da imamo če si lastimo iz tega naslova